A magyar társadalomtudományok történetszociológiája

BEVEZETÉS

Nagy Péter Tibor
az MTA doktora
Wesley Egyház- és Vallásszociológiai Kutatóközpont
nagypetertibor@gmail.com

Van egy sokak szemében rejtélyes betűszó: ez az „Interco_SSH". A feloldás, ahogy a interco-ssh internetes oldalon (URL1) is látszik: nemzetközi együttműködés a társadalomtudományok és humántudományok történelmi vizsgálata területén. Az Európai Unió támogatását e programhoz Gisèle *Sapiro* francia irodalomszociológus, a párizsi Európai Szociológiai Intézet (melyet a szociológus zsargon előző igazgatójáról Bourdieu-intézetnek hív) igazgatója nyerte el még 2013-ban. A 2017-ben formálisan befejeződő program alcíme szerint összehasonlító történetszociológiai nézőpontból dolgozik, és jövőbeni lehetőségeket is feltár. A program részben tematikusan, részben regionálisan osztja fel a problémákat. A programtanács a számos európai és Európán kívüli ország társadalomtudományának intézményesülési arculatát elemző modul koordinálására és a program – az intézményesülés, a tudományköziség/nemzetköziség, valamint az elmélettörténet három perspektíváját is magában foglaló – magyar lábának vezetésére Karády Viktort kérte fel, aki hosszabb ideig a CNRS (*Centre national de la recherche scientifique*) kutatási igazgatója volt, majd a CEU (Central European University) professzora. Karády e munkáját – Nagy Péter Tiborral együttműködve — a Wesley Egyház- és Vallásszociológiai Kutatóközpont (URL2) intézményes bázisán látja el.

A kutatás – mint minden hasonló európai projekt – tartalmaz egy elvileg minden partnerországban (Franciaországban, Ausztriában, Angliában, Olaszországban, Hollandiában, Magyarországon és Argentínában[1]) megvalósítandó közös „magot": ez hét tudományág történetszociológiai kutatása: ezek a közgazdaság-tudomány, az antropológia, a szociológia/demográfia, a politikai tudományok, a filozófia és a pszichológia/pszichoanalízis, valamint az irodalomtudomány – legutóbbi azzal a megszorítással, hogy mindenütt az adott nemzeti nyelvű irodalom történetírásának története a kutatás tárgya. A kutatás magyar résztvevői az első pillanattól kezdve jelezték, hogy az 1945 és 1990 közötti hazai tudományfejlődés sajátosságai miatt a tematikában felsorolt tudományágak egy részének alacsony intézményesültségéből következően sok mindent csak az állam- és jogtudomány, a történettudomány és a néprajz tudománytörténetén keresztül ábrázolhatunk.

A két hazai kutatásvezető érdeklődésének megfelelően a kutatás legfontosabb eredménye az a sokféle forrásból összeállított, részben személysoros, részben tudományostermék- (könyv és tanulmány) soros adatbázis, melynek részletes elemzésére ezekben a hónapokban kerül sor. Emellett születtek a kiemelt tudományterületek sorsát áttekintő rövid összefoglalók (URL3) és hosszabb tanulmányok[2] is, amelyek az angol nyelvű könyv- és website-piacot gazdagítják.

Meggyőződésünk volt ugyanakkor, hogy a társadalomtudományok és bölcsészettudományok története teljes komplexitásában semmiképpen nem mutatható be nemcsak a tudománymetria összehasonlítható, de *tartalmi* finomságokra kevésbé érzékeny adatain keresztül, de az egyes tudományterületek szakértőinek tudományonként *elkülönülő* hosszabb narratíváiban sem. Megoldásként egy tematikusan nyitott, magyar nyelvű konferenciasorozat kínálkozott, melyben átfogó elemzéseket és esettanulmányokat is szívesen láttunk, s megvitatásukra bőséges vitaidőt biztosítottunk, mindvégig figyelve arra, hogy a szükségképpen egyes tudományágak belső történéseit bemutató előadások a szomszédos tudományágak képviselői kritikájának ki legyenek téve. A konferenciasorozat első két darabja a társadalom- és bölcsészettudományok modern történetének köréből fogadott elemzéseket (URL4, URL5) – a több tucat előadás viták nyomán javított változataiból válogattuk ezt a *Magyar Tudomány*-számot. A következő nyolc konferencia 2017 tavaszán az egyes tudományterületek 1990 előtti történetét dolgozta fel (URL6). A konferenciasorozat a tudományterületek ezredforduló környéki helyzetét elemző konferenciákkal (URL7) zárul 2017 őszén.

Ez a *Magyar Tudomány* szám egy a tudományfilozófia és a tudományszociológia szempontjait összevető Forrai Gábor–Fehér Márta-elemzést mint igazi elméleti bevezetést követően, három fő témában mutat be két-két megközelítési módot. A nagyszámú tudós helyzetét együttesen elemző tanulmányok közül Karády Viktoré a statisztikai elemzés, Tverdota Györgyé a narratív mérlegelés műfaját választja. A tudományterületek történetének funkcionalista megközelítésmódját szemlélteti Hideg Éva, személyes történéseken keresztüli megírása Csákó Mihály munkája. Az esettanulmány műfajában az egyetlen téma időbeli végigkövetését reprezentálja Kádár Zsuzsa műve, egyetlen könyv megjelenésének politikai-társadalmi funkcióját vonja górcső alá Pétervári Kingáé.

A tudománytörténet és tudományszociológia meggyőződésünk szerint leginkább a megközelítésmódok efféle gazdagságában hozhat jelentős – a szűk szakmán túlterjedő érdeklődésre számot tartó – eredményeket.

[1] A partnerek szervezetileg ezekhez az országokhoz kötődnek, de tematikusan szó esik még Brazíliáról, Mexikóról, Németországról, Romániáról , Spanyolországról, Svédországról, Szlovákiáról és az USA-ról.

[2] Balázs Zoltán, Berényi Eszter, Berkovits Balázs, Bezeczky Gábor, Biró Zsuzsanna Hanna, Csákó Mihály, Cselényi Emese, Erős Ferenc, Fáber Ágoston, Gyuris Ferenc, Karády Viktor, Máriási Dóra, Nagy Péter Tibor, Őri Péter, Perecz László, Pétervári Kinga, Pók Attila, Polónyi István, Szűcs László Gergely, Voigt Vilmos írásai

HIVATKOZÁSOK
URL1: http://interco-ssh.eu/en/
URL2: http://tinyurl.com/ya46oynr
URL3: http://tinyurl.com/y7xmrbvt
URL4: http://tinyurl.com/y7hdzhtq
URL5: http://tinyurl.com/ydz77jal
URL6: http://tinyurl.com/ybkwz374
URL7: http://wesley.hu/